

Biblioteka
Kalipso

Naslov originala
Lena Andersson
Utan personligt ansvar

© Lena Andersson 2013

Published by arrangement with Partners in stories Stockholm AB,
Sweden

© za srpski jezik Odiseja

KULTURRÅDET

Objavlivanje ove knjige
pomogao je Švedski savet
za kulturu

Lena Andešon

PORICANJE

Sa švedskog prevela
Suzana Živković

ODISEJA
Beograd, 2017.

Prolog

Jednog od poslednjih dana aprila, u vreme ručka, cvečara u Karlstadu primila je čudan zahtev telefonom. Osoba koja je pozvala cvečaru i naručila gerber, želela je da se na kartici koja ide uz cvet upiše drugo ime. Cvet je trebalo odneti u pozorište Skala u Vestra Torjgatanu 1 i predati ga u 18.00. Vrlo temeljne i detaljne instrukcije ukazivale su na strah od greške, od toga da zadatak neće biti izvršen perfektno. Činilo se da je sve to izuzetno važno naručiocu.

U deset minuta do šest radnica cvečare ušetala je iz prohladne prolećne večeri u pozorište Skala sa upakovanim gerberom i karticom na kojoj je pisalo:

Da li me se sećaš? Kako bismo mogli da zaboravimo... Sačekaj me na Velikom trgu ovde, u Karlstadu, u 22 časa. Nosiću belu radu na reveru.

Ilse

Cvet je predat na biletarnici i radnica cvečare je objasnila kome treba da se preda i kada – za vreme poslednjeg aplauza. Čak su i njene instrukcije bile temeljne i detaljne kako se ne bi potkrala bilo kakva greška. Nakon toga je otišla kući, svom suprugu, i tokom večere su zajedno mozgali iz kakve je to veze mogla prosteći ovakva šala.

„Sigurno ga mnogo voli“, rekla je radnica cvečare, pomalo sanjivim i možda donekle novim tonom, jer se suprug očigledno

uznemirio i zabrinuo sedeći za trpezarijskim stolom, na stolici na kojoj je uvek sedeo.

„Čisto sumnjam da takve žene mogu da vole“, rekao je.

„Misliš da je on zauzet?“

„Pa, takve gluposti sto posto ne smišljaš za supruga.“

„Možda bi trebalo.“

„Kad bi žene birale slobodne muškarce ne bi onda morale da se poigravaju i pretvaraju na taj način. Zar glumci nisu poznati po ljubavnim aferama?“

Radnica cvećare je odložila nož i viljušku i rekla:

„Toliko joj je bilo stalo. Zvala je nekoliko puta da pita da li smo tačno napisali poruku na kartici i podsećala nas da tamo ne sme da stoji njeno ime već da treba da stoji Ilse. Tri puta nam ga je izdiktirala, a u pola šest je pozvala da proveri da li smo krenuli. Bila je i postićena i odlučna, prilično naporna, ali je molila za izvinjenje što nam zadaje dodatni posao. Bilo je to na neki način dirljivo. Mada, čovek se pita...“

Ester Nilson je zašla u godine kada čovek sve više stari nakon svakog rođendana. Shvatila je da se to dešava u trideset sedmoj godini. Tokom proteklih pet godina izdala je još četiri tanke, gusto ispisane knjižice, dve sa antilirskom poezijom i dva filozofska naučna rada. Što se ljubavi tiče, tu je bila neprekidno aktivna, ali ipak nije naučila ništa što bi je kasnije barem malo inhibiralo; što će reći, smatrala je da se saznanja te vrste uvek moraju vagati u odnosu na rizik od dosade i čamotinje, pasivnog života kojim upravlja strah od odbijanja i neuspeha.

Moglo bi se reći i da nije postala cinična, da je patila od posebne vrste naivne slobode bez predrasuda: svaka situacija i osoba je nova, mora se proceniti iz osnove i na osnovu ličnih zasluga, mora joj se dati prilika da se suprotstavi prirodi i učini pravu stvar.

Tokom poslednjih šest meseci napisala je svoju prvu dramu koja će se ove jeseni prikazati u okružnom pozorištu u Vesterosu. Pozorišna drama će njenom životu dati novi pravac, ali ona o tome još uvek nije znala ništa. Komad se zvao *Utroje* i bilo je to tužno razmatranje ljubavnih muka. Ester Nilson je nameravala da stvori delo psihološkog realizma, i sa svog stanovišta to je i uspela da ostvari, međutim, kritika će ga shvatiti kao pozorište apsurdna.

Ulofa Stena, glumca u komadu, upoznala je na prvom čitanju scenarija u avgustu. Ester do tada nikada nije čula njegovu ime

i nije ga prepoznala ali je već posle tog celodnevnog sastanka osetila onaj poznati unutrašnji treptaj koji nije nameravala da zaustavi. Bilo je nečeg posebnog u tome kako se njegov pogled zadržao na njenom, čist, ranjiv i ogoljen, i taj duboki melodični glas, ono što je govorio i što nije govorio, što nikakve banalne brbljarije nisu prelazile njegove usne, naprotiv, pokazivao je diskretnu uzdržanost koju je Ester veoma cenila. Ostatak je bilo instinktivno prepoznavanje i hemijska lučenja koja su se susrela i sklopila, i kao da je bilo besmisleno preispitivati ih ili čuditi se. Zaljubljanje se odvija bez reči i bez sintakse, koliko god pokušavala da ga prikažeš rečima.

Ulof Sten je nosio krvavocrvenu košulju koja je delovala pretoplo za ovo doba godine, ali je izgledao sveže. Prvo pitanje koje mu je Ester postavila bilo je kako piše svoje ime.

„Sa *f* i jednim *e*“, rekao je i pogledao je ponovo, kao da je razumeo.

Utroje govori o muškarcu zarobljenom u nesrećnom braku koji upoznaje drugu ženu ali nema hrabrosti da napusti suprugu. Komad nije bio proročanski. Ništa nije proročansko. Sve ono što nam deluje kao predviđanje samo je povišena pažnja za stvari koje su se već dogodile. Sve što se dogodilo dogodiće se opet, pre ili kasnije, negde, nekada. Neretko se iste stvari dešavaju istoj osobi, pošto svaki čovek ima svoj obrazac ponašanja.

Kada se ansambl popodne raspustio i svi se razišli, Ester je potražila Ulofa Stena da ga pita neko nebitno pitanje koje je smišljala nekoliko minuta. Iz načina na koji ju je prihvatio bilo je jasno, kako je zaključila, da on nikome ne pripada. Uveče je uhvatila voz iz Vesterosa sa čežnjom koja je harala njenim ćelijama, nervima i krvnim sudovima. A dok je od Centralne stanice išla niz Flemingatan bila je već duboko upletena u misli o toplim zagrljajima i daljem razvoju veze.

Narednog dana poslala mu je na kućnu adresu u Stokholmu svoju poslednju knjižicu pesama sa posvetom nad kojom je provela dosta vremena kako bi zvučala lagano i nonšalantno. Za

manje od nedelju dana, kada je Ulof otišao kući za vikend, stigla joj je rukom ispisana zahvalnica. Pisao joj je da će pročitati knjigu sa velikim interesovanjem. Ester mu je opet pisala i pitala da li bi mogli da se vide i popiju kafu za vreme pauze između budućih proba. Prošao je još jedan vikend i nekoliko radnih dana, a onda ju je Ulof pozvao iz Vesterosa i rekao da je pročitao njenu knjigu i da mu se sviđa. O ispijanju kafe, međutim, nije rekao ništa. Bar ništa što je Ester čula. Mnogo vremena kasnije shvatiće da je na njen predlog odgovorio potvrdno ali tako zagonetno i zakukuljeno da ona to nije ni shvatila: negde nasred njihovog razgovora napomenuo je da je za vikend prošao pored jednog kafea u Skonegatanu koji do tada nije video i da mu je delovao prijatno. Da li je možda bila tamo?

Njihova veza je bila na samom začetku, pa je previše bilo rano da bi Ester shvatila da to zapravo znači da bi on voleo da se vide i popiju kafu. I bilo bi previše očekivati od nje da shvati da je upravo to izrekao kada je, posle izostanka njenog odgovora, dodao da nije ljubitelj kafe niti sedenja po kafićima, ali da se može napraviti izuzetak kad se u blizini otvori novi kafić.

Bilo je to suptilno, a to mu je bila i namera. Vremenom će se Ester navići na negativna potvrđivanja Ulofa Stena i postaće njihov najiskusniji tumač.

Pošto Ester nije smatrala da je dobila potvrđan odgovor na poziv za kafu, povukla se s neprijatnim osećajem da je pogrešno protumačila signale i blagom tugom što iz očiglednog naboja među njima neće proisteći ekstatični sastanak.

Njeno ćutanje navelo je Ulofa da je pozove nedelju dana kasnije i pita da li mogu da se vide i prodiskutuju o nekoliko pitanja koja se tiču tumačenja njegove uloge, nastale na osnovu njenog teksta. Rekao je da ima zakazano kod zubara u sredu, u Stokholmu. Videli su se u restoranu *Pelikan*, naručili makarone u belom sosu sa falunskom kobasicom, i započeli razgovor.

Ulof i Ester su bili kao dva zupčanika. Zupčanici ne urastaju jedan u drugi i ne okreću se u istom smeru. Ne gube pojam o tome gde se jedan završava a drugi počinje, ali pretpostavljaju jedan drugog, podstiču jedan drugog, potpuno su podešeni jedan za drugi. Tako se činilo Ester. Usamljen zupčanik je samo bodljivak, nepokretan artefakt bez zadatka i pravca. Može i tako, ali za kretanje je potrebno dvoje i kako bi se unutrašnji potencijal i svrha zupčanika ostvarili. Nažalost, mogu se pokretati i utroje, mehanički gledano to čak izvrsno funkcioniše.

Pokazalo se da je Ulof Sten već desetak godina oženjen doktorkom koja je tokom nedelje odlazila iz njihovog zajedničkog doma na Sederalmu u Stokholmu u Borlenge gde je radila. Supruga se zvala Eba Silveršeld i bila je ćerka preminulog slikara Gustava Silveršelda, koji se smatrao neotuđivim delom kulturne istorije Švedske, doduše iz njenog sivo-braon perioda. Ulof i njegova supruga, dakle, živeli su u nekom obliku odvojenog suživota ali su vikende i leta provodili zajedno. Oboje su imali odraslu decu iz prethodnog braka.

Međutim, Ester je napravila pogrešnu računicu. Ulof nije krio niti je isticao svoj brak, jednostavno nisu govorili o tome, mada je Ester smatrala da bi ponekad mogao da pomene suprugu a ne da koristi isključivo prvo lice jednine kada govori o svom životu. Čim se razočaranje sleglo, razmišljala je da njegovi postupci, u kombinaciji sa jedinstvenim kontaktom koji su Ulof i ona

ostvarili, ukazuju na to da se njegov brak privodi kraju. Nije bilo drugog načina da se to razume.

Jedanput mora biti drugačije u odnosu na ranije slučajeve, ne može uvek sve biti isto, a i ljudi su drugačiji. Ako dovoljno puta pokuša, događaji će jednog lepog dana biti usklađeni sa njenim poimanjem sveta.

Ester je, drhteći od čežnje na svim nivoima, pozvala Ulofa jednog petka uveče, mesec dana nakon njihovog prvog susreta, kad je znala da je sam u Stokholmu. Bio je to malo duži telefonski razgovor. Negde na pola razgovora pomenula mu je da je stalno u njenim mislima. Ulofov odgovor je usledio odmah i ispunio je Ester Nilson takvom srećnom opijenošću od koje se osećala kao da lebdi negde visoko dok je ležala u svom krevetu u stanu u Sankt Jeransgatanu.

„Osećanja su uzajamna“, rekao je i usput napomenuo da je supruga na dežurstvu i da se vraća tek narednog dana, nakon čega je usledila tišina u slušalici pre nego što je dodao:

„I, šta sad?“

Na velikim visinama misli se razrede, pa zato Ester nije pridavala značaj tome što se sa ovim pitanjem, formulisanim na apsolutno isti način, susrela i ranije, sa istom namerom ali sa nepoželjnim posledicama.

Šta ćemo sada? – pomislila je. Ja umirem od čežnje a ti ćeš početi da planiraš svoj razvod, to ćemo sada.

„Možemo da izađemo na piće kad sledeći put budeš dolazio kući“, rekla je.

„To možemo.“

„Razmišljala sam o onome što si poslednji put rekao.“

„Šta sam rekao?“

„Da si 'nomad u duši' i oduvek si želeo to da ostaneš. I da 'su glumci osobe bez identiteta', osobe kojima 'nedostaje srž'. Volela bih da čujem više o tome. Mislim da je dobro imati pokretno ja, ako na to misliš, da ne mislimo da jesmo i ostajemo jedni i nedeljivi. Tada čovek postaje manje krut, pošto ne postoji nikakav sveti ego koji treba sačuvati.“

I zaista će o toj temi čuti i videti više, i uspeće čak i da promeni mišljenje. Ester se radovala tome što je Ulof posedovao sposobnost za tačne opservacije, ali nije je to privuklo, jer zaljubljenost nije sofisticirana već primitivna. Volimo ljude koji nam ostavljaju slobodnog prostora za one delove sebe sa kojima se osećamo kao kod kuće i najugodnije, bez obzira na to da li su ti delovi truli ili zdravi, pohabani ili sjajni.

„Mislim da niko nikad nije više želeo da čuje šta ja imam da kažem“, rekao je Ulof.

Ester je zatim ležala i prebivala po glavi do duboko u noć. Nije bilo nikakve sumnje da je njegov brak na ivici razvoda. Trebalo je samo čekati.

Komad *Utroje* doživeo je premijeru u Vesterosu. Odziv publike rastao je iz nedelje u nedelju, jer su ljudi pričali jedni sa drugima o onome što su videli i doživeli u pozorištu. Glumica koja je u predstavi igrala ljubavnicu ispričala je Ester, kada je došla da pogleda predstavu, da se moglo čuti po disanju, uzdasima i zvukovima da se publika uglavnom sastojala od supruge ili ljubavnica.

Sredinom oktobra Ulof je iznenada pozvao Ester i pitao je da li želi da ide sa njim u galeriju u Karlavegenu gde se izlaže umetnost Gustafa Silveršelda, njegovog tasta, nedavno preminulog u sto drugoj godini. Vrhunac je doživeo tridesetih godina dvadesetog veka.

Ulof je morao da razgovara sa galeristom u Ebino ime. Nije joj se svidelo to kako se supruge sada olako spominje, ali je to što je poveo Ester u galeriju obećavalo.

Kada su odlazili, Ulof ju je pitao šta ona misli o umetnosti Gustafa Silveršelda. Ester je rekla da je doživljava teškom, reakcionarnom i staromodnom.

„Baš kakav je i on“, rekao je Ulof grohotom se smejući.

Bila je pozna jesen i trotoari su bili pokriveni požutelim lišćem. Kretali su se nasumice i išli tamo gde su ih koraci vodili dok na posletku nisu stigli do *Jensens Befhus* na Sveavegenu. Bilo je četiri sata. U šest sati je Ester trebalo da učestvuje na nekom seminaru u zgradi *ABF*-a dvesta-trista metara dalje. Ulof je jeo biftek dok je Ester samo pila zeleni čaj pošto je već dogovorila večeru nakon seminara sa drugim učesnikom.

Okružena sterilnošću restorana karakterističnom za taj lanac, bez skrovitih senki, i brundanjem mašine za sladoled čija je namena da privuče porodice sa decom, Ester Nilson je tog popodneva rekla Ulofu Stenu da je on čovek sa kojim želi da provede svoj život. Sedeli su i lenjo ćaskali a ona je počela da strepi da će joj vreme izmaći pre nego što uspe da izgovori tu važnu stvar koju je baš danas odlučila da saopšti. I rekla je baš tako:

„Želim da provedem život sa tobom.“

Ovog puta mora biti jasna od početka, pomislila je. Ne sme biti nikakvih nejasnoća.

Ulof se trgnuo na stolici, naslonio unazad, uzviknuo:

„Ali ti me ne poznaješ!“

Njegov prigovor je postideo Ester pošto je bio tačan, ali je odlučila da se ne povlači.

„Poznajem te dovoljno da znam šta želim. A uskoro ću te upoznati bolje.“

Ulof je počeo da cepka salvetu priveskom za ključeve koje je nervozno izvukao iz džepa. Ester ništa više nije rekla. Bila je svesna da postupa netaktično i protivno svim dobrim savetima, ali bila je umorna od čekanja na to da se neodlučni ljudi odluče, i htela je da uskrati Ulofu priliku da se izvuče tako što će kasnije reći da njene namere nisu bile jasne i da je trebalo da razume o čemu se radi pošto je on zauzet. Htela je da ga natera na odgovor u ovom ranom stadijumu kako bi znala da li da nastavi dalje ili da mu već sada okrene leđa.

Ulof nije rekao ne, to je bilo najvažnije, nije rekao ne. Spustio je pogled na sto gde je ležala sada u potpunosti iscepkana salveta, posmatrao Ester ozbiljno i rekao:

„Ne čuješ svakog dana da neko želi da provede život sa tobom. Naravno da me je uzdrimalo.“

Sledećeg meseca nisu se čuli ali su se još jednom videli. Bilo je to kada je Ester otišla u Vesteros da vidi izvođenje svoje drame. Susret je bio uštogljen, i on se držao po strani, što ju je, duboko utučenu, nateralo da mu okrene leđa, da bi joj Ulof na odlasku šapnuo na uvo:

„Moraćemo da se vidimo kada se završi sezona i ja se vratim u Stokholm.“

Nakon toga se jesen puna nade i čežnje bližila kraju a njeno je srce obolelo od ozbiljnog uveličavanja.

Nekoliko dana po završetku sezone, Ulof ju je pozvao i predložio joj ručak u *Plavoj kapiji* na Jurgordenu. Izbor mesta je nagoveštavao vreme za druženje i produbljivanje odnosa, označavao je početak nove faze, u kojoj će se njihov stari odnos preorijentisati u nešto novo, nagoveštavao je da su Esterine kalkulacije bile tačne, posebno zato što je hteo da tamo odu trajektom.

Osvanuo je dan kada je sve moglo da započne. Dogovorili su se da se vide u dvanaest kod trajekta za Jurgorden. Ester nije mogla da guta od iščekivanja. U svom stanu, koji ni pet godina nakon useljenja nije čestito uredila pošto se stalno spremala da se odseli, sprečavalo ju je samo to što nije imala kuda da ode; promenila je posteljinu i na kuhinjski sto stavila mušemu koju je prethodnog dana kupila od Grupe 10, dizajnerske firme u Jetgatanu. U radnji malo niže našla je i tri lepe lampe iz doba secesije koje je sada postavila na prozore. Bio je kasni novembar i stalna tama. Ester je računala da popodne upali lampe za Ulofa.

Tačno u dvanaest stajala je na pristaništu i čekala u sivo-vlažnom vazduhu. Tog dana kao da je sve utihnulo, sve je bilo mirno. Ulof je kasnio petnaest minuta. Ester je čvrsto odlučila da ne komentariše kašnjenje, ali je primetila zabrinutost u njegovim pokretima. Pomislila je da je možda zabrinut zbog ovoga što ih čeka; bio je to veliki korak.

Prvo što je rekao bilo je da nema svrhe da idu u *Plavu kapiju*, umesto toga bi mogli da odu u neki jednostavniji restoran u Starom gradu da im to ne bi oduzelo previše vremena. Promenio je mišljenje pred Esterinim bezvučnim ali jasnim zaprepašćenjem i podigli su karte. Bili su skoro sami pri prelasku za Jurgorden i tokom tih nekoliko minuta koliko je vožnja trajala, Ulof je više puta pomenuo svoju suprugu. Kad je primetio da se Ester snuždila i distancirala, prestao je da pominje ženino ime, ali je to nastavilo da muči Ester dok su hodali kroz nanose javorovog lišća tim kratkim putem od trajekta do restorana.

Bio je četvrtak i red za ulazak u *Plavu kapiju* bio je neobično kratak. Uzeli su prženu haringu sa pire krompirom i brunicom i seli za sto u sredini lokala kako bi nesmetano razgovarali. Ulof je držao nož i viljušku vrhom okrenutim nagore, spreman da se baci na hranu, ali ne baš odmah, ne pre nego što kaže ono što mora reći. Pogledao ju je. Hrana se na tanjiru sjajila u svojoj masnoći. Kao da hvata zalet. Ester je pomislila da drži pribor kao dete i da je to očaravajuće. A onda više ništa nije bilo očaravajuće, jer ga je čula kako kaže, naglašavajući smireno, što je često rezultat nastojanja da smognemo hrabrost i savladamo sami sebe:

„Mislim da si stvorila Pigmaliona.“

Ester nije shvatila šta misli ali je razumela da to nije dobro po nju. Otupela je i ostala nepomična, tiha, hladna. To je uznemirilo Ulofa, pa je zato pojasnio:

„Stvorila si lik u koji si se zaljubila.“

Bilo je poražavajuće za nju da joj se pripíše takva nesposobnost sagledavanja sebe i svojih osećanja..

„Napisala si onu predstavu i svidelo ti se to što sam uspeo da uradim sa likom. Prvenstveno ti se sviđao lik. Zaljubila si se u lik koji si stvorila.“

Da bi neko tvrdio da joj se svidelo to što je uradio s likom, primetila je Ester unutar svog vakuuma, morao je biti prilično samozadovoljan, sklon laskanju sebi. Iako je često tokom jeseni hvalila njegov rad, to ne znači da je pohvala činjenica i ne treba je ponoviti kao činjenicu. Postoje i drugi razlozi, osim činjenica, zbog kojih se ljudi mogu pohvaliti ili kritikovati.

„Zašto bih uradila nešto toliko čudno kao što je zaljublivanje u lik koji sam sama napisala? Lik koji si odglumio nije naročito simpatičan.“

„Znaš za Pigmaliona?“ – pitao je Ulof.

„Da, čitala sam Šoove drame.“

„Mislio sam na mit o Pigmalionu. Onaj grčki. O čoveku koji je napravio skulpturu i onda se zaljubio u nju.“

„Znači ne misliš da moja osećanja imaju ikakve veze sa tobom?“

„Vrlo malo.“

Ulof se bacio na svoju porciju sa životnom veselošću neprikladnom u toj situaciji. Obavio je zadatak i živnuo. Samim tim su kašnjenje i često pominjanje supruge tokom prelaska dobili objašnjenje, kao i nesklad koji je pokazao pri dolasku. Sav teret je spao sa Ulofa i prebačen je na Ester.

„Je l' ukusno?“ – pitao ju je.

„Ne naročito.“

„Ne?“

„Ne. Izgubila sam apetit.“

„Au. Šteta.“

Ulof je razmislio i rekao:

„Mislio sam da se povremeno možemo viđati pa ćemo videti šta će se desiti. Ne mora sve da se odluči unapred.“

Ne još jednom, pomislila je Ester, *nikada više, ovog trenutka ustajem i odlazim.*

Ostala je da sedi i pojela hranu. Ubrzo su se šetali od Jurgordena ka gradu, držeći se, na Ulofov zahtev, pod ruku dok su hodali Strandvegenom. Kod Grevgatana je Ester zastala i dugo ga grčila, a on joj je odgovorio istom merom, premda je rekao da ne bi trebalo to da radi. Bližili su se pozorištu *Dramaten* pripijeni jedno uz drugo kada je Ulof izjavio:

„Nema šanse da ću ikad ostaviti Ebu.“

Ester je pomislila da upravo tako govore oženjeni ljudi kad sretnu nekog ko ih je do srži uzdrmao. Kada ljudi nešto toliko jako žele desi se da govore nešto sasvim suprotno. Izazov je, međutim, znati kada stvarno misle ono što kažu i to govore da bi bili jasni i iskreni, a kada pak misle nešto sasvim suprotno. Pitanje je zahtevalo dugotrajan i mukotrpan posao tumačenja, posao za koji je Ester uvek bila orna.

Da je Ester to tada shvatila zdravo za gotovo uštedela bi dosta vremena i truda, ali bi i propustila dosta divnih trenutaka. Ester je imala prijateljicu koja se zvala Lota. Ona joj je često govorila: „Veruj ljudima na reč, to je najpraktičnije i najjednostavnije. Nemoj da tumačiš već pođi od toga da ljudi misle ono što govore.“ Lota je bila pametna i oprezna. Ester je smatrala da se ništa ne postiže ako budemo pametni i oprezni na samom početku lju-

bavne veze i ako verujemo ljudima na reč, pošto se baš tada jezik koristi za samoobmanu, da bismo izbegli teške odluke i pobegli od ljubavi. Ljudi su se užasavali ljubavi, čitala je kod velikih pesnika, pošto ona nosi seme onog što je najdivnije a samim tim i najbolnijih gubitaka.

Ulof i Ester su prešli Trg Raula Valenberga po kome su bili raštrkani nasumično grupisani umetnički radovi. Ester je rekla da joj se to sviđa i pomenula kontroverzu koja je, devedesetih godina, nastala u vezi sa izborom radova. Saglasili su se da postoji nešto životno u tome da umetnost već svojom formom može izazvati ogorčenje i da se to često dešava kada je forma, kao što je ovde slučaj, sam sadržaj.

„Umetnik je najverovatnije mislio da je sam Valenberg postao spomenik“, rekla je Ester, „i zato nije želeo da monument posvećen njemu bude monumentalan.“

Ulof je pitao odakle joj snaga da o svemu stalno ima mišljenje. Osetila je da to pitanje zapravo nije pitanje već otrovna strela, iako izrečena uz osmeh. Nije joj se sviđalo to što želi da je bocka, i odgovorila mu je kratko da joj to prirodno dolazi i da se ona tako izdržava, mora da ima snage. Nije to bilo ništa čudnije od toga što se on izdržava tako što se pretvara da je neko drugi i za to mora da ima snage iznova i iznova, iz večeri u več.

„Što je u stvari veoma čudan posao“, rekao je.

„Šta je čudno?“

„Gluma. Neobično zanimanje koje, u stvari, nikad nisam želeo. Tokom dugih perioda svog života radio sam druge stvari, poštene poslove, i zapravo sam oduvek želeo da se odvojim od glume.“

Čvršće joj je stegao ruku da bi mu prišla bliže. Imala je žarku želju da ga pita da li bi zaista trebalo da je drži za ruku, pošto je postojao veliki rizik da ona primeti ogroman jaz između njegovih reči i dela i počne više da veruje delima. Ipak, pošto je želela da je drži za ruku, ćutala je.

Išli su duž Arsenalgatana ka Kungstredgordenu. Tamo je bilo živo, prepuno ljudi, uglavnom u kostimima i odelima. U trenutku kada su prelazili na pešački prelaz kod Kungstredgordena, Ulof joj je rekao da je razgovor sa Ester izuzetno zabavan i stimulira-

jući, kao da priča sa muškarcem. Ester ga je pogledala u čudu i tražila je nešto na njegovom licu što bi moglo oplemeniti te grube reči. Nije moguće da je u Ulofovom svetu sve tako banalno da se ne mogu voditi interesantne diskusije sa ženama, i da one žene sa kojima se to dešava automatski postaju muškarci. To je ukazivalo na oskudnost u druženju sa suprugom, što je dobar znak, ali i na oskudnost u njihovim izgledima za zajedničku budućnost.

„Da li to primenjuješ neku vrstu Aristotelove deduktivne logike?“

„A šta je to?“

„Svi oni sa kojima mogu voditi zanimljive razgovore su muškarci. Sa Ester Nilson mogu voditi zanimljiv razgovor. Ester Nilson je, znači, muškarac.“

Ulof se osmehnuo.

„Tako sam, nažalost, formiran, iako zvuči pogrešno kad to kažeš tako ogoljeno.“

„Onda moraš da učiniš nešto po tom pitanju. Sa mnom imaš mogućnost da dobiješ sve ujedno.“

Izgledao je vrlo zadovoljan tim tvrdoglavim udvaranjem. Bilo je pola tri. U tri je Ulof imao nešto isplanirano. Jedna od prvih stvari koju joj je rekao kad su se našli u dvanaest i petnaest bila je:

„Nemam ceo dan na raspolaganju.“

Ester je mislila da imaju ceo dan, a i ostatak života, sada kad su konačno bili na pravom sastanku, a on je to predosećao i upravo to je želeo da spreči, bila je sigurna. Barijera za srdačnost postavlja se zauzetošću. Zakazati sastanak za sastankom najbolji je način da se povuče linija razgraničenja prema onome ko uvek želi više.

Taj dogovoreni sastanak, ipak, više nije bio tako bitan kad su stigli do Tegelbakena. Ulofov autobus je stizao iz pravca Gradske kuće i nalazio se ispod nadvožnjaka kad je uhvatio Ester za ruku i rekao:

„Hoćeš da uđem u sledeći?“

„Ne bih znala.“

Ester je jedino htela da ode kući i započne proces umiranja. Današnja vest je bila opraštanje. Nije imala želju da se s njim „viđa povremeno“ i čeka „šta će se desiti“. Autobus je došao i otišao. Ulof je ostao da stoji na autobuskoj stanici i gladio svoju kratku neobrijanu bradu uz njen obraz, njegove usne su tražile njena zatvorena usta.

„Tako je zabavno pričati sa tobom.“

Pošto se „priča“ upravo definisala kao suprotnost erosnoj ljubavi, Ester se nije obradovala tim rečima. Poljubio ju je u usta i uhvatio naredni autobus ka Sederalmu.

Ester je bez snage šetala kući preko Vasagatana, Kungsbruna i Flemingatana gore ka Fridhemsplanu. Bio je to ružniji put. Onim lepšim, duž kanala Karlsberj i Hantverkargatana, nije krenula, iako joj je bio bliži iz pravca Tegelbakena. Nije htela danas da gleda ništa lepo, čak ni lepotu obavijenu sivo-vlažnim novembrom.

Dok je hodala razmišljala je kako je njen problem to što svaki put smisao svog života daje u zalog za muškarca koga je izabrala. Samo on postoji, sve ostalo je tama. I u tom mraku nikad ni traga od nekog suzdržanog, širokog i istraživačkog snopa svetlosti, a ne, ona bi svoj tanak i čvrst zrak svetla sa užasnom preciznošću uperila a zatim i progorela rupu na samom objektu posmatranja celokupnom snagom perforisanja svoje čežnje.

Sada se svetlo mora ugasiti. Ulof je hteo druge stvari od nje. Njegovoj neodlučnosti kod autobusa i tome što je pritisnuo svoje usne na njene za oproštaj ne treba pridavati veliki značaj. O tome ne sme da razmišlja niti da tumači. Bila je to površna strast i strah od gubljenja pažnje osobe koja voli. Ono što nestaje uvek postane pomalo poželjno kada prestanemo grčevito da ga se držimo.

Ulof joj je dao jasan odgovor. Ester ga je prihvatila.

Došla je kući, legla pod ćebe i zurila u plafon. Posle nekog vremena počela je da zivka unaokolo, kako bi pritiskom na ranu sprečila protok bola. Sve prijateljice su iščekivale da čuju rezultat današnjeg sastanka. Ester im je pričala sve od početka do kraja a one su davale svoje mišljenje, svaka različito.

„Beži, Ester, beži!“ – rekla je Lota. „I to sada dok za to još ima vremena.“

„On je oženjen“, rekla je Fatima „a uprkos tome isuviše rad da se viđa sa tobom iznova i iznova, ne pominjući ništa svojoj supruzi. Budi srećna što si saznala za to pre nego što si se isuviše upetljala. Neće ti biti previše teško da preboliš, još nekoliko meseci i bićeš slobodna.“

„Samo polako“, rekla je Elin. „Pitaj sebe šta ti želiš, ne šta on želi. Uradi zatim ono što ti je volja, bez obzira na to šta mi ostali ili Ulof kažemo.“

„Oglasiće se on opet“, rekla je Lota, „ali se zaveži za jarbol i okreni uvo od njega.“

„Da je danas rekao da je spreman da se razvede ali da postoje mnoge stvari koje treba uzeti u obzir“, govorila je Fatima, „ja bih ti rekla 'izdrži'. Ali, ovako, da se tajno sastajete kad dobro zna šta ti osećaš, da bi smanjio tvoja očekivanja a istovremeno napravio prostora za tajne sastanke u budućnosti... Ne. Ostavi to danas, ako imaš snage, i otvori se za nekog ko ne može da zamisli život bez tebe.“

„Kažeš da je hteo da uhvati naredni autobus?“ – rekla je Vera zamišljeno. „Poljubio te je na stanici i nije baš imao želju da ide kući? Ovo traži vremena, ali nije rešeno. Sve se svodi na to koliko dugo ćeš imati snage.“

„Stvarno? – pitala je Ester i osetila kako nada, kao ruža, cveta u njenim grudima.

„Moraš imati strpljenja, ali će jednog dana biti tvoj.“

„Misliš?“ – dahtala je Ester. „Stvarno tako misliš, Vera?“

„On je spor tip.“

Elin je rekla:

„Meni to ne zvuči baš dobro, ali ti si bila tamo i ti jedina znaš šta možeš da istrpiš. Šta bi najviše volela da ti kažem?“

„Istinu o tome šta on stvarno oseća.“

„A to je nažalost sakriveno od svih nas.“

„Misliš da on sam zna?“

„To zavisi od toga ko je on.“

Ester je donela odluku posle celodnevnog razmišljanja o različitim mišljenjima hora drugarica. Izbrisala je Ulofov broj i računala na to da se on više nikada neće javiti niti da će ga videti. Nije imala nameru da se zaglibi u močvari neizvesnosti. Izbacila je iz sebe svu nadu i čežnju i pomirila se sa novonastalom situacijom. Nije uspela ništa pametno da uradi još od njihovog jučerašnjeg sastanka i bilo je krajnje vreme da ostavi Ulofa iza sebe i sama se uhvati u koštac sa svojim životom.

U tom trenutku stigla joj je SMS poruka:

„Mislim da sam bio nejasan i naterao te da poveruješ u nešto što nije bila moja namera. Naravno da mi laskaju osećanja koja gajiš prema meni ali ih ne mogu uzvratiti osim na prijateljskom nivou. Sviđaš mi se! Tvoj zabavan humor. Tvoja pomalo nakrivo uzdržana ličnost. Tvoje misli me privlače. Ti si sjajna! Ostavimo na tome. Inače sve postaje isuviše komplikovano. Bar meni. Ulof.“

Istog trenutka tlo se raspuklo pod njenim nogama a s njime i osnova za sve pametne odluke, jer Esterinom filološkom duhu nije promaklo da suština ove poruka nije njen sadržaj već sam čin slanja poruke. Da je hteo da joj prenese samo sadržaj ne bi bilo potrebe za slanjem poruke pošto je sve već bilo rečeno i razjašnjeno.

Primitila je da je tekstu posvetio veliku pažnju. Nije bio čovek vičan rečima i sigurno se svojski potrudio da formuliše ovu poruku. Sastojala se iz četiri dela. Prvi deo je govorio o tome kakva je Ester (sjajna, zabavna, nakrivo uzdržana). Drugi da, iako ne može uzvratiti njenu ljubav, priznaje da je svakako u iskušenju; samo ga posledice sprečavaju („isuviše komplikovano“), nije mu znači manjkalo želje i požude. Ester je to bilo dovoljno, podloga je postojala, a Ulof joj je pisao samo zato što želi da ona to zna. Treći deo je bio tobožnji izgovor („bio sam nejasan“). Tom porukom potvrdio je da je želi – iako ne bi trebalo – i da je bio nejasan zbog jednog jedinog razloga, naime zbog nedozvoljene privlačnosti koju je Ester izazivala kod njega.

Najbitniji je bio četvrti deo poruke. Čin njenog slanja, iako je sve već bilo istraženo i završeno, nije se mogao drugačije razumeti do kao želja za daljim kontaktom, otvoren za sve mogućnosti koje to donosi.

Ester je shvatila da nije završio sa njom i da se nije odlučio. Ljubav je raširila jedra u njenim grudima. Njegov nespretni pokušaj da joj poruči da želi da je vidi a da to ne izgovori, izazvao je u njoj bujicu nežnosti koja ju je ispunila.

Vera je rekla da je Esterino tumačenje SMS poruke posledica pregrejanog mozga. Ono što je on napisao, rekla je, znači da ne želi ljubavnu vezu sa njom već želi da je zadrži kao prijatelja. To je objašnjavalo i slanje poruke iako je sve već bilo rečeno.

Ali njihova povezanost, usprotivila se Ester, nikada nije bila prijateljska već je od samog početka nešto drugo. Tu nije moglo biti zablude a Ulof je bio dovoljno zreo i iskusan da zna da ne možeš uspostaviti prijateljstvo sa nekim koga si nedavno sreo i ko je izjavio da želi da život provede s tobom.

Ester je bila prilično sigurna da nije loše procenila događanja ali, da bi bila sigurna, bio joj je potreban još jedan, jasniji znak.

A u ponedjeljak veče kada se vraćala iz prodavnice videla je izdaleka kako Ulof stoji kod njenih ulaznih vrata nagnut nad interfonom. Osvetljenje je bilo slabo ali sasvim dovoljno da prepozna njegovu siluetu. Zastala je i sačekala, nesigurna da li da se pokaže. On je zatim brzim koracima krenuo i nestao iza ugla. Nije ga ni pozvala. Kad je stigla u stan, videla je na interfonu da ju je neko nedavno tražio.

Četrdeset pet minuta kasnije Ulof je pozvao sa svog kućnog broja. Toliko je trebalo vremena da sačeka autobus, odveze se pet kilometara do svoje kuće i sakupi snage za poziv. Čula je neki potpuno nov, svečani, molećiv ton u njegovom glasu. Pitao je kako se oseća i da li je dobila njegovu poruku u petak. Pomenuo je da je danas popodne posetio galeriju koja se nalazila u njenom kvartu i nadao se da će je sresti.

Esterino srce je poskočilo. Dogovorili su se da se vide narednog dana, da provedu zajedno popodne i zatim odu na večeru.

Ulof Sten je u kratkim periodima bio vrlo senzibilan muškarac. Nije ga privlačila ideja o odlasku u bioskop, ali je procenio da bi trebalo dozvoliti Ester da odluči pošto je njegov stečeni kapital bio pri kraju. To što je morao da vrši sve te transakcije u njenu korist – slanje dugačkih poruka, zivkanje, stajanje kod njene kapije i prepričavanje poseta galeriji – učinilo je neophodnim da se kao najblaži vid otpora pojavi ispred bioskopa nakon dogovorenog vremena. Ne sme se pokazati da ti je baš toliko stalo.

Ester je, s druge strane, čekala Ulofa tačno u dogovoreno vreme ispred *Sederhalarna*. Film je trebalo uskoro da počne. Bila je nervozna zbog strepnje da se neće pojaviti, ili da će zakasniti pa će onda propustiti početak filma. Nije mogla da propusti prvih nekoliko minuta filma, onda bolje da ne gleda.

Lapavice je na Medborjarplacenu bilo u izobilju. Tamo su se rane božićne pripreme obavljale naporedo sa redovnim druženjem zavisnika različitih opijata. Uzdahnula je od olakšanja kada je videla Ulofa da se vuče preko trga, i ovog puta sa skoro petnaest minuta zakašnjenja. Kupili su karte.

Tokom filma, Ester je bila izrazito svesna prisustva njegovog tela pored svog i sve vreme je žudela da se baci na njega. Sudeći po njegovom teškom disanju, on je osećao to isto. Kada je iz svoje bioskopske stolice ušla u njegovu podsvest, jasno je osetila da se on ne koncentriše na film već na svoju erotsku uzdržanost. Nakon filma je zaista rekao da se ničega ne seća i pitao je o čemu se radi u filmu. Ester je doživela blagu nesvesticu pomislivši šta bi sve to moglo da znači za dalji tok veze.

Iz bioskopa su se uputili u jednu birtiju na vrhu Jetgatsbakena. Te večeri Ulof nigde nije žurio, bio je pažljiv i prisutan, i razišli su se tek oko dva sata posle ponoći. Pre toga su išli od jednog mesta do drugog i zajedno proveli jedanaest sati. Osoblje je već počelo da podiže stolice na stolove kako bi isteralo to dvoje potencijalnih ljubavnika koji su sedeli i krišom se držali za ruke. Ulof je na ulici izjavio da se oseća uvređenim što je tako isteran, ali je način na koji je to rekao ostavio kod Ester prvi jasan utisak, istovremeno i upadljiv i čudan, kao da se on uopšte ne oseća uvređenim ali da misli kako treba da se oseća uvređenim jer se tako ljudi osećaju u tim situacijama. Činilo joj se kao da tako izaziva u sebi poželjno osećanje. Nije se obazirala na to. Veče je bilo fantastično i bila je skoro sasvim srećna.

Ulof ju je tokom večeri upoznao sa italijanskim pićem *Strega*, žutim likerom koji se služi sa tri zrna kafe. Konobar im je ispričao da su se nekada davno na Siciliji ta zrna kafe koristila da obaveste goste ako ima neprijatelja u lokalnu. Tri zrna su označavala da je sve u redu, dva da treba izaći na zadnja vrata, a jedno zrno je značilo da je najbolje bežati ako hoćeš da sačuvaš glavu. Prema drugom predanju, rekao je konobar, ta tri zrna su označavala nadu, ljubav i veru.

Ester je rekla da njoj to zvuči kao jedan te isti mit.

Ulofova izjava u *Plavoj kapiji* da Ester ne treba ništa da očekuje od njega, dala mu je osećaj slobode da bude sa njom. Smatrao je, pošto je tako jasno rekao kakvo je stanje, da bi ona trebalo da razume kako stvari stoje, šta god da se posle toga dogodi među

njima. A Ester je smatrala, budući da je ona tako jasno rekla šta oseća i želi, da on treba da razume da će sve što nadalje budu radili biti od značaja za njena tumačenja pravca u kojem se njihov odnos razvija.

Počeli su da se viđaju redovno i svaki put provodili mnogo vremena zajedno, sedeli bi skoro čitavu noć u nekoj kafani. Pričali su i pričali, ali nisu odlazili u krevet iako je bilo očigledno da sve vodi ka tome. Kao da se Ulof nekako suzdržavao. A Ester je, baš kao što je strana koja lovi oduvek reagovala na koketiranje i dvo-smisleno suzdržavanje, mislila da to „ne“ znači „ne“ sve dok ne postane „da“.

Videli su se opet predveče na Dan Svete Lucije, i ovog puta u Sederhalarna gde je Ulof kupovao meso za štandom sa delikatesima neposredno pre zatvaranja. Meso je bilo za naredno veče, kad se supruga vraća kući nakon celonedelnog rada, i kada im drugi par dolazi na večeru. Pred štandom su sreli šefa jedne umetničke galerije i Ulof i on su zastali da popričaju. Galerista je pitao kako je Eba i kako ide sa retrospektivom njenog oca. Ulof je odgovorio da je prijem bio odličan, kao i prodaja, i da je sve to veoma obradovalo Ebu i njenu braću i sestre. Dodao je da je Gustaf bio izvrstan umetnik, da ne kaže jedinstven.

Za Ester, koja je rutinski stajala na diskretnom odstojanju kako Ulofov poznanik ne bi pomislio da su zajedno, taj razgovor je bio jednako bolan kao i njegovi planovi za večernje druženje u parovima. Kad je galerista otišao, Ulof nije komentarisao sastanak već je počeo da priča koje jelo planira da sprema i kako će na to potrošiti veći deo sutrašnjeg popodneva. Ulof je primetio Esterinu potištenost i rekao kako uopšte nema želju da gosti ljude sutra na večeri i da bi trebalo da ih posluži nečim jednostavnijim i bržim, ništa komplikovanijim od makarona i čuftica. Njegov saučesnički pogled i nežno omalovažavanje sutrašnje večere obradovali su je toliko da se uznemirenost koju je u njenom srcu izazivala strepnja da neće uspeti da ga oslobodi od supruge, privremeno ublažila.

Ostali su još malo u bazaru, obilazili, mirisali i posmatrali delikatese izložene pred Božić. Jedna od povorki povodom proslave

Svete Lucije prošla je pored njih. Neposredno ispred Ulofa i Ester, dečak sa kapom posutom zvezdama dunuo je i ugasio sveću jednoj Lucijinoj pratilji, na radost ostale dece. Esterina sposobnost empatije bila je uvećana nagomilanim i neispunjenim osećanjima, i mišlju o sutrašnjoj večeri na kojoj će par Sten-Silveršeld služiti goveđi file. Rekla je:

„Kakvo olakšanje što više nikada neću biti dete.“

„Možda je zaljubljen u nju.“

„Žalostan način da to pokaže.“

„Ali zar i mi odrasli to ne pokazujemo tako?“

Otišli su do *Zum Franziskaner* na Šepsbrunu gde su jeli pitaču¹ i pili pivo. Ester je nedavno odustala od dijete koja se uglavnom sastojala od povrća. Trebalo je tokom svakog obroka sažvakati prevelike količine monotone hrane, koja je pritom i komplikovala društveni život.

Ulof je uzeo njene ruke nad stolom da ih zagreje i rekao:

„Mi nismo u vezi, ti i ja.“

„Ne, mi samo sedimo ovde.“

„I vrlo nam je prijatno.“

„Pošto si u vezi sa drugom ženom, ja i ti ne možemo biti u vezi.“

„Baš tako.“

Osluškivali su zvuke iz lokala.

„Zar naša veza nije u začetku?“ – pitala je Ester. „Embrionu.“

Ulof se blago nasmešio. Ester je rekla:

„Kao što znamo, postoje dva ishoda za embrione.“

„Ja sam, kao što ti je već poznato, u braku.“

„Nemamo pravo da odbacimo to što ti i ja imamo, to što među nama postoji kao mogućnost. Imamo obavezu da brinemo o njemu.“

Trljao je svoj palac preko njenog.

„Obavezu prema kome?“

„Životu samom.“

Ako je Ester bila mrzovoljno zvanična, onda je Ulof bio naprosto mangupski nastrojen spram same situacije i njenog ponavljanja izjava ljubavi.

---

¹ Jelo od prženih komadića mesa, krompira i luka. – Prim. prev.

„Zar ne možeš samo da sediš ovde i uživaš?“

„Uživam ja. Ali visim u vazduhu, pa zato manje uživam.“

„Stalno tražiš toliko jasnoće i definicija. Život nije jasan i definisan. Nejasan je i haotičan, neuredan i zbrkan. Zar ne može jednostavno da bude takav?“

Ester je htela da kaže kako konstatacije o tome „kakav je život“ ništa ne govore o tome kako treba delovati, ali nije htela da bude sitničava. U prirodi je nadmoći da ne mora da se definiše i pojašnjava, toliko je znala, da ne mora argumentovati niti izlagati. Pohlepno je grabio svoju ljubavnu nadmoć i nudio joj nejasnoće kao odgovor.

Povukla je ruku i rekla:

„Shvatila sam šta je naš problem, šta izaziva našu neravnotežu.“

„Mi imamo problem?“

„Ja ga svakako imam. Mi živimo u najgorem od dva sveta, tajmo i krijemo se iako ništa ne radimo.“

„Ne, u najboljem od dva sveta! To što drugi ne znaju i ne mogu da se mešaju u naša osećanja, misli i postupke – to je najdivnija osobenost ljudskog života, i zato je neophodno.“

Ester je ignorisala njegovu opasku. Nije trebalo to da uradi. Od svih izjava koje je Ulof ikada izgovorio, ovu je trebalo najozbiljnije da shvati. Ali nije mogla da veruje da bilo ko istovremeno traži i nejasnoću i blizinu, jer su joj ta dva pojma bila nespojiva.

„Da sam ja nedužno prijateljstvo“, rekla je Ester „ti bi ispričao tvojoj ženi da se viđaš sa mnom u kafani i da ideš u bioskop sa mnom.“

„Samo smo jednom bili u bioskopu.“

„Ali joj to nisi ispričao, zar ne? I da te ona noćas pozove i pita gde si bio celo veče, ti joj ne bi rekao da si izašao sa mnom.“

„Šta je, dakle, naš problem, po tvom mišljenju?“

„To što si ti fatalista a ja egzistencijalista“, rekla je Ester. „To je naš problem.“

„Moram da odem kući i potražim šta to znači.“

„Egzistencijalisti postupaju kao da je volja slobodna a da odluka definiše čoveka. Fatalisti dozvoljavaju svetu da donosi odluku.“

ke umesto njih. Ne-delovanje je njihovo delovanje, nedonošenje odluka njihova odluka dok ih ne odnesu odluke drugih, tuđe delovanje.“

Ulof se ispravio u svojoj stolici i rekao:

„Volja je isto toliko slobodna koliko i morski talas može da odluči kada će udariti i povući se. To odlučuju spoljašnji faktori na koje nemamo uticaj.“

„Upravo zbog takvog tvog stava ništa ne postizemo, i ništa se ne dešava uprkos tvom očiglednom interesovanju.“

„Nisam siguran da se mi ikuda krećemo“, rekao je Ulof a požudno svetlucanje u njegovim očima protivrećilo je onome što govori.

„Problem slobodne volje nećemo moći da razjasnimo“, rekla je Ester „ali više se postigne ako se živi prema pretpostavci da je volja slobodna a izbor realan. Slobodna volja je metafizička predstava, istina, ali svejedno u najvećoj meri utiče na materijalne činjenice i tok dešavanja. Jer ako živimo po ideji da je volja slobodna onda delamo manje pasivno nego ako pretpostavimo suprotno.“

Ulof je pažljivo slušao, a Ester je nastavila:

„Bilo bi mnogo bolje za nas da sam ja fatalista a ti egzistencijalista. Tada bi ti raskrstio sa starim životom i mi bismo po ceo dan ležali u mom krevetu.“

Uživanje je njegovom smehu dalo brundajući i kokodačući ton.

„Otići ću kući i potražiti šta znači fatalista.“

„Znači to što sam upravo rekla.“

„Ali ću otići kući i potražiti neutralno, objektivno značenje.“

Njihove tanjire je pokupila brza konobarica i Ulof je naručio čašu crnog vina, što je na Esterinu radost značilo da će sedeti još podugo. Ester je uzela još jedno pivo. Ulof se osvrnuo po lokalu i rekao:

„Zar ti nije palo na pamet da bi moglo biti ovako: Ja donosim odluke. Ali ne donosim odluke koje ti želiš.“

Grubosti tih reči opet je protivrećila lagodna sujeta koja se ogledala na njegovom licu, želja za igrom i lovom.

„Zašto onda stalno želiš da me viđaš?“

Ulof je pritisnuo njenu ruku. Lice mu je bilo otvoreno, meko, šarmirajuće.

„Znaš ti zašto.“

„Ne znam.“

„Zar nam nije lepo?“

„Veoma.“

„Zar to nije dovoljno?“

„Pa da ti imaš duplo, a ja pola? Neka hvala.“

Ulofov sledeći odgovor bio je čudan, najverovatnije je posredi bio lapsus ili razgovetna samoanaliza. Zamišljeno je rekao:

„Ja sam verovatno heterogena osoba.“

„Heterogena?“

„Ne, ne, ne heterogena, kako se kaže?“

„Monogamna?“

„Da, monogamna. Baš tako.“

Ester je pomislila da je to dobro. Monogamna osoba je ono što upravo želi, osoba koja bira samo nju i srećna je s tim izborom.

Bilo je tri dana pred Božić i Ester je u krevetu čitala najnoviju knjigu o odnosu poststrukturalizma prema antičkim sofistima. Dok je tako ležarkarila u svetlu svog pažljivo odabranog kućnog osvetljenja koje Ulof još nije video, stigla joj je poruka.

Ulof je pisao: „Mogli bismo da se primirimo sa slanjem poruka preko praznika?“

Poruka je stigla iznenada, nije bila odgovor na nešto što je napisala ili izjavila, i nisu se čuli već nekoliko dana. Izraz „primiriti“ učinio je da njegov zahtev zvuči kao izraz poverenja i priznanje njihovog saveza. Ester je shvatila to kao da razvod čeka iza ugla. Nakon praznika će ostaviti suprugu. Bio je tako otvoren po pitanju varanja supruge toliko da je to čak i rečima formulisao, što je moglo značiti samo da supruga polako počinje da bleđi.

Ester je uzvratila ćaknutom porukom da tokom praznika planira da se uživi u samu srž izraza primiriti, da se stopi sa tišinom i postane prvi sinonim te reči.

Njihova prisnost ju je duboko ganula i pod uticajem tih osećanja Ester Nilson je doživela prvi Božić sa Ulofom bez Ulofa. Telo joj je gorelo, mozak plamteo, čitavo njeno biće bilo je na ivici ugljenisanja, ali bilo je to srećno izgaranje. Išla je na božićne žurke i večeru drugi dan Božića, igrala se društvenih igara i pričala, ali je samo u svojoj mašti bila u potpunosti prisutna. Ujutru je grlila Ulofovo telo u krevetu i mazila njegovu konturu od vazduha. Uskoro će biti tu, pokraj nje, sasvim uskoro, i život može da

počne. Jedino je u čekanju bila živa, za razliku od realnog života sa svim njegovim nebitnim malim poslovima.

Međutim, nije je napuštala zabrinutost da ni ovog puta neće biti kako se nadala. Gmizala je i puzala po njoj, kidala je, primirila bi se i ponovo vraćala. Strepela je da će se tokom praznika desiti nešto što će ga naterati da promeni svoje planove o novom životu. Nalazili su se u krhkoj fazi i postojao je rizik da za novogodišnje večere, kada se donose nova obećanja, odluči da se otrgne od Ester pre nego što bude prekasno i pre nego što počini najveću izdaju.

Novogodišnje večere je provela sama kako bi mogla na miru da čezne. Spremila je sebi odabranu i lepu večeru, koktel od račića sa svežim korijanderom za predjelo, zatim biftek, gratinirani krompir, paradajz i boraniju pečenu u rerni, i na kraju čokoladnu tortu sa šlagom i bobicama. Uz to je pila crno vino i gledala iznajmljeni film.

Nadala se i strepela da će joj Ulof poslati novogodišnju čestitku u ponoć. Kad bi dao bilo kakav znak života, to bi bio divan ali i zloslutan pokušaj neutralizacije. Ako ne bi poslao čestitku to bi ukazivalo na ozbiljnost koja ne ostavlja prostora za banalna opravdanja.

Čestitka nije stigla. Bili su na putu ka nečem velikom. Ulofovom razvodu. Esterinom i njegovom sjedinjenju.

Tri dana po novoj godini procenila je da su „praznici“ prošli i poslala SMS poruku. „Čččežnja me iizjeda. Mmmoramo da se vvvvidimo, inače nne mogu da ppprestanem da cccvokoćem. Essster“

Odgovor je stigao u roku od pet minuta.

„Ssutra u pppet?“

Ne možete da ne volite čoveka koji tako odgovara. Ester je skočila iz stolice i uradila trideset sklekova od viška energije izazvane eksplozijom sreće.

U pet sati narednog dana susreli su se na ulazu u metro kod stanice Slusen. Rekao je da je pikirao jednu kafanu u *Gosgrendu*,

u Starom gradu koju bi želeo da isprobaju. Zaputili su se tamo kroz duboko zimsko veče, isprekidano jedino snežnim nanosima koji su izbegli praznično topljenje. Stolice u restoranu *Gosgrend* bile su klimave a hrana bizarna, dok je konobar užasno ličio na bivšeg šefa kulturne redakcije u *Svenska Dagbladet*². Kada ga je Ester upitala on je negirao da su u bilo kakvom srodstvu. Ispričala je Ulofu da je istu stvar pitala u jednoj kafani u Beču, gde je konobar ličio na Roberta de Nira. Kao iz topa i bez osmeha on je, očigledno naviknut na to pitanje, odgovorio: *Leider nicht*.³ Ulof se glasno nasmejao a zatim su jeli. Kada su završili u *Gosgrendu*, nastavili su dalje i završili u *Jildene Freden*, gde su sedeli satima. Govorili su o opštim stvarima, ništa o tome šta su radili za Božić niti zašto sada sede tu. Zato ju je iznenadilo kad je Ulof rekao:

„Potrebna si mi, Ester. Sa tobom mogu da pričam o svemu. O sportu, književnosti, umetnosti, politici, idejama, pozorištu. Sa Ebom je sve gluvo.“

Ester se uhvatila za bar i zadržala dah.

„Imaš me ako to želiš. Ovde sam i znaš šta ja hoću.“

Njegov odgovor delovao joj je kao da mu tu nije mesto, kao da nije nastavak prethodne izjave. Kao da je dobio dva sukobljena rukopisa i oba čitao istovremeno.

„Moramo biti oprezni“, rekao je. „Ne smeš da me zoveš niti da šalješ poruke. Eba me drži pod nadzorom.“

Za Božić mu je čak pretraživala novčanik, tamo našla neki ključ i zatim 'napravila scenu sa svakakvim napornim pitanjima'.

Ester je pokušavala da shvati zašto moraju da budu oprezni kad je ionako na putu da ostavi Ebu, sa čime se on, prema svakoj razumnoj proceni slagao, s obzirom na to kako je delovao i govorio.

„A gde je onda Eba mislila da taj ključ ide?“

„Tebi, pretpostavljam.“

„Meni?! Zar ona zna da se mi viđamo?“

„Ne. Ali me je nakon premijere u Vesterosu jesenas pitala da li sam zaljubljen u tebe.“

---

² Jedan od dva najveća dnevna lista u Švedskoj. – Prim. prev.

³ Nem. „Nažalost, ne.“ – Prim. prev.

„Stvarno?“

„Valjda je primetila kako lutam pogledom svaki put kada se ti pojaviš u blizini. Eba je oprezna. Primetila je već nakon prvog čitanja scenarija da sam se promenio.“

Zatim su izrečene mnoge čudne stvari, ali je ovo svakako bilo priznanje od neverovatnog značaja.

„Šta si joj odgovorio?“

„Da nisi moj tip.“

„Tako si joj rekao?“

„Pa šta je trebalo da kažem?“

Ulof je izvadio svoj burmut i ubacio novi prstohvat pod usnu, a zatim je procedio vino kroz burmut što mu je bila navika.

„Trebalo bi da prestanem da koristim burmut. Da živim zdravije.“

„Zar nije najbolje da Eba uskoro shvati kako stvari stoje?“

U mračnom starom lokalu koji je ugodno žamorio da niko ne mora da čuje šta druge grupice ljudi pričaju, Ulof je modifikovao svoje izjave o njihovim uzajamnim osećanjima:

„Primetila je da si bila veoma zainteresovana za mene.“

Ester je uočila tu uobraženu pakost distanciranja, njen udarac kao bičem preko usana.

„Da sam *ja* zainteresovana?“

„Pa jesi bila.“

„Ali zar nisi upravo rekao kako si se *ti* promenio i lutao pogledom kad god bih se ja našla u blizini?“

Doživela je to ranije, uzmicanje, to malo pomeranje koje je svaki put isto izgledalo. Zbog toga je želela da ima svedoka, nekog ko čuje ono što ona čuje, i ko bi onemogućio izvlačenje i izvrtanje rečenog i počinjenog.

„Moramo biti oprezni“, ponovio je Ulof. „Eba me drži pod prismotrom.“

„Pa ne možeš tako da živiš.“

Posle Nove godine, Ulof je počeo da uvežbava kratku predstavu koju je prethodne godine igrao i koja je uskoro trebalo da krene

na turneju po Švedskoj. Dotle su nastavili da se viđaju po kafanama i birtijama iz večeri u več. Ester je gorela od groznice koju su njihovi poljupci i dodiri stvarali. Danju je radila na jednom prevodu, zadatku podjednako teškom i interesantnom, knjižici matematičara i filozofa Gotloba Fregea. Počela je da ulazi u materiju i naručila je dodatnu literaturu.

Krajem januara, kada su se po običaju sreli uveče, kasno te noći Ulof je predložio da mu dođe u posetu tokom turneje, na koju uskoro kreće.

„Ali onda je gotovo“, rekao je. „Gotovo je ako budemo imali odnose.“

Ester se u sebi pitala šta je gotovo i nadala se da misli na svoj brak, ali nije bila sigurna pošto je to bila još jedna čudna stvar koju je izgovorio a koja je bila u neskladu sa situacijom u kojoj se nalaze. Ako budu započeli seksualni odnos onda je to zato što je već sve gotovo, a ne obratno.

Ulof je trebalo da igra u Arvidsjauru sredinom februara, za vikend, i kada je izvadio svoj kalendar predložio je da ona dođe tamo, pa mogu, reče on, da idu na nordijsko skijanje. Nakon toga je dosledno tako to nazivao, odlaskom na skijanje tokom vikenda. Očigledno je morao da pomera tu veliku stvar sitnim koracima kako bi mogao da je pojmi; ne samo da je morao da smesti njihov telesni susret u drugo mesto već je morao da o njemu razmišlja kao o sportskoj aktivnosti. Njegova savest je brojala milje a do Arvidsjaura je bilo daleko. Ulofova savest je stalno računala nešto, razmišljala je Ester kasnije, ali je istovremeno delovala kao da nije u funkciji.

Otkad su doneli odluku o telesnom druženju, iako su ga zvali skijanje, čitavo Esterino telo drhtalo je i treperilo. Ovo među njima kretalo se u pravom pravcu, nije bilo povratka.

Napolju je duvao vetar i temperatura je pala na minus deset. Ester nije nosila kapu i to samo zato da joj ne bi slepila kosu. Inače nije izlazila bez kape ako je ispod minus pet, ali je te večeri odlučila da održi nekakvu frizuru. Išli su ka Slusenu. Odluka je sada doneta. Ulof je stavio ruke oko njene hladne glave i rekao:

„Sledeći put stavi kapu.“

„U Arvidsjauru ću nositi duple kape.“

„Biće zabavno skijati sa tobom.“

Ostalo je još tri nedelje. Čežnja je rastrzala i kidala Ester i danju i noću, ali ne za nordijskim skijanjem. Kako se bližio put, spustila je svoju opremu sa tavana, prekrila pod novinama i podmazala staru izgrebanu podlogu voskom za skije.